

Néhány megjegyzés az idegen nyelv tanításának délvidéki vonatkozásairól

Régóta ismerjük azt a szólásmondást, miszerint ahány nyelvet beszélsz, annyi ember vagy. Nos, ez természetesen fordítva is igaz: minél kevesebb nyelvet beszélsz, annál kevesebbet érsz. Mi, kisebbségi sorban sínylődők ezt hatványozottan érezzük: még anyanyelvünkön sem tudjuk igazán kifejezni magunkat, azaz, még azt az egyet, az anyanyelvet sem bírjuk tisztességesen.

Mintegy húsz esztendővel ezelőtt, amikor az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Német Nyelv és Irodalom Tanszékének a hallgatója voltam, előadást tartott nekünk egy nyugat-német nyelvészprofesszor, aki arról beszélt, hogy az idegen nyelv tanítása erre mifelénk kőkorszaki szinten van. Azóta, mint köztudott, közállapotaink csak visszafelé fejlődtek ...

Manapság, amikor egy-egy idegen nyelv beszélt változatának alapfokú elsajátításához mindössze néhány hónapos intenzív nyelvtanfolyam szükségeltetik, akkor miféle idegen nyelvtanításról beszélhetünk mi, akik a tanulókat négy év (!) alatt sem tudjuk megtanítani arra, hogy a legelemibb kommunikációban aktívan részt vegyenek. Ha tudjuk azt, hogy a mi diákjaink sem butábbak, mint mondjuk azok a német gyerekek, akik francia nyelvet tanulnak, s ha föltételezzük: mi sem vagyunk sokkal rosszabb és hanyagabb nyelvtanárok, mint azok a német tanárok, akik francia nyelvet oktatnak, akkor vajon mi lehet a sikertelenségünk oka? Természetesen az a rendszer, amelyben kénytelenek vagyunk élni és dolgozni. Az a szándékosan félreirányított, vakvágányra terelt oktatási rendszer, amelynek legfőbb feladata a félművelt, önállóan felnőttek kitermelése.

Ennek a rendszernek nem az a célja, hogy a világra nyitott, tájékozott fiatalokat neveljen, mert tudjuk: a korlátolt, a világban nehezen eligazodó embert sokkal könnyebb irányítani, mint a szuverén, önálló gondolatokkal bíró személyiséget. És ezért kell minket, kisebbségeket még inkább terhelni.

A Délvidék északi részén még mindig viszonylagosan homogén közösségben él a magyarság, ezért a

szerb nyelv tanítása is tulajdonképpen idegen nyelv tanításának tekinthető. Eltekintve a jószándékú szerb nyelvtanároktól, akik igyekeznek tudásukat tanítványaiknak átadni, a szerb nyelv tanítása sem azt a célt szolgálja, amit szolgálnia kellene, nevezetesen azt, hogy a tanulók, elsajátítván az állam nyelvét, egyenrangú polgárokként vehessenek részt a későbbiekben a mindennapok ügyintézésében. Teljesen abszurd, minden észszerű magyarázatnak ellentmond az a tény, hogy nyolc-évi szerb nyelvtanulás után sem tudnak diákjaink egy hibátlan mondatot összeállítani, mi több, a középiskolai tanulmányok befejeztével sem. Így aztán a Szerbiában egyetemi tanulmányokat folytató magyar hallgató kétszeresen terhelt, valójában akár németül vagy angolul is tanulhatna, vagy bármely más idegen nyelven, mert a szerb nyelv számára olyan, gyakran leküzdhetetlennek tűnő akadályt jelent, amivel csak hatalmas erőfeszítések árán tud megbirkózni. És hol van még a tulajdonképpeni szakmai tudásszerzés a közgazdasági, a jogi, az építészeti vagy bármely más szakon?

Idegen nyelvet, sem németet, sem angolt, sem szerbet nem lehet sikeresen oktatni olyan körülmények között, amilyenek jelenleg a délvidéki magyar oktatást jellemzik. Nem lehet egyszerre húsz-huszonkét gyereket idegen nyelvre megtanítani. Nem lehet eredményesen nyelvet oktatni úgy, hogy a tanár rendelkezésére a tankönyv és a gyakorló könyv mellett csak a tábla és a kréta áll. Nem lehet nyelvi labor vagy (modern kifejezéssel élve) multimediális eszközök használata nélkül sikeres az idegen nyelv tanítása. Nem lehet a különböző nyelvi készséggel rendelkező tanulókat egyszerre oktatni. Pontosabban szólva: lehet, de az eredmény elenyésző, babér csak nagy ritkán terem diáknak és pedagógusnak egyaránt.

A tunyaságra való ösztönzést a fiatalok a hírközlő eszközökből sokszorosán kapják. Az egész életüket befolyásolja a televízió, és mi, észak-bácskaiak még csak azt sem mondhatjuk, ezért az állami média a felelős. A magyar televíziós csatornák is ugyanazt a szemetet, ugyanazt az elbutító üzenetet sugározzák, mint

a fejlett társadalmakban: csak fogyassz, ne gondolkodj, ne tanulj, elvégre mi végre? A pedagógusnak nap mint nap meg kell küzdenie ezzel is, nem csak a föntebb említettekkel.

Egészen addig nem számíthatunk számottevő javulásra, amíg ennek a társadalomnak az a célja, amiről a bevezetőben szóltam, hogy tudniillik: minél kevesebbet tudsz, az annál jobb. Orwelli világban élünk: a butaság a tudás. Minél kevesebb nyelvet beszélsz, annál jobb, mert annál kevesebbet értesz ebből az egész

világból. Közösségünk szellemi fölemelkedését csak egy autonóm, a délvidéki magyarság igényeinek, elvárásainak és szükségleteinek megfelelő oktatási rendszer biztosíthatná, amelyet nem befolyásolhatna semmilyen politikai ráhatás, jóllehet ennek megvalósulása véleményem szerint legalább annyira lehetetlennek tűnik, mint „kőkorszaki körülményeink között” a hatékony nyelvoktatás és -tanulás.

